СИНЕЗА: Часопис за хуманистичке и друштвене науке, 7(1)2026: 111-122
https://doi.org/10.63356/sin.2026.008
UDK 796.332:061.2(497.6Бања Лука)

CC BY NC ND

Оригинални научни чланак

Бањалучки Борац (Иницијатива, оснивање, име, пуноправно чланство)

Данило Зец

Архив Републике Српске, Бања Лука, Босна и Херцеговина
zecdanilo995@gmail.com

У овом раду се пише о иницијативи и оснивању Радничког шпортског клуба Борац и утицају радничког покрета на његово оснивање. Такође, пише се и о „утицају" Веселина Маслеше на његово оснивање као и о томе да ли је управо он дао име клубу. Поред тога, спортски сегмент није занемарен те се пажња посвећује и борби клуба да постане пуноправан члан Југословенског ногометног савеза, а самим тим и Загребачког ногометног подсавеза.

Кључне ријечи: Борац, Бања Лука, Маслеша, фудбал, раднички покрет

Увод

Фудбал, од свог настанка, игра веома значајну улогу у друштвеном животу, а своју посебну важност стекао је у 20. вијеку када је постао културни феномен и важан елемент људског живота. Он представља феномен масовне културе и обликује моделе локалног идентитета. Фудбал је такође кориштен у процесу идентификације са одређеном државом, нацијом, географском области или неком политичком визијом (Wojtaszyn & Melichárek, 2023, pp. 1–5).

Циљ овог рада јесте да се детаљно прикаже слијед догађаја од иницијативе преко формирања до пуноправног чланства Радничког шпортског клуба „Борац". Посебан нагласак је стављен на друштвено-политички контекст у којем је настао нови спортски колектив у Бањој Луци. Пошто архива овог клуба у периоду од 1926. до 1941. године није сачувана, рад се заснива на изворима друге провенијенције, литературе и периодичних публикација.

У Бањој Луци тешко да се могло говорити о организованом фудбалу прије Првог свјетског рата, али се играло најчешће током љетног ђачког и студентског одмора (Рарић, 2002, p. 12). Према сјећању Милана и Љубомира Јанковића прва фудбалска лопта у Бању Луку стигла је 1904. године. Њу је донио

професор бањолучке Реалне гимназије Душан Моцнај и поклонио ђацима међу којима је ова игра била веома брзо прихваћена. Фудбал се прво играо на школском игралишту, а послије и на Бањолучком пољу (Janković, 1974; Milošević, 2024).

Ученици Универзитетске припремне школе у Бањој Луци су 1915. године основали први фудбалски клуб под именом „Викторија". Викторија је представљала студентски клуб по угледу на љубљански „Хермес", загребачку „Конкордију" или сарајевски „Осман". Први званични сениорски фудбалски клуб у Бањој Луци био је Грађански спортски клуб „Крајишник" настао реорганизацијом „Викторије" (Mudražija, 2017, p. 176). Клуб је основан у првој половини 1919. године, а своју прву утакмицу овај клуб је одиграо исте године када су двије екипе састављене од играча „Крајишника" одиграле пријатељски меч на Бањолучком пољу (Papić, 2002, pp. 13–14). Своју прву међународну утакмицу „Крајишник" је одиграо са екипом Wiener Sporklub 1924. године (Album nogometnih klubova Jugoslavije, 1925, p. 50).

Идеолошка подлога иницијативе и оснивање клуба

Оснивање клуба Борац у Бањој Луци повезано је с дјеловањем социјалистички усмјерених генерација политичких и јавних радника. Социјалистичке идеје у Босни и Херцеговини појавиле су се у специфичној форми седамдесетих година 19. вијека. Ове идеје су пропагирали Васо Пелагић (1833–1899) и људи око њега, првенствено српски учитељи. Након Аустроугарске окупације, социјалистичке идеје наставили су да шире радници. Процес синдикалног организовања у Босни и Херцеговини почео је у прољеће и љето 1905. године као интегрални дио покрета сарајевских радника за побољшање економско-социјалног положаја. Бања Лука није имала значајну концентрацију индустрије и радничке класе, а почетак радничког дјеловања може да представља штрајк кројачких радника 1899. године. Штрајк у мају 1906. године представљао је најзначајнију борбу бањолучких радника који се манифестовао као интегрални дио покрета радништва у Босни и Херцеговини (Hadžibegović et al., 1981, pp. 14–19). Резултат дотадашњег свеукупног дјеловања радника био је оснивање Социјалдемократске странке 1909. године. Избијањем Првог свјетског рата није дошло до забране радничких организација у Босни и Херцеговини, али је низ околности (прије свега мобилизација радника) онемогућио њихов даљи рад. Ипак, овај сукоб окончао је једну етапу развоја социјалистичког покрета у Бањој Луци (Hadžibegović et al., 1981, pp. 17, 27), који ће свој развој наставити у новим политичким околностима.

На Жељезничку станицу 21. новембра 1918. године у Бању Луку свечано је ушао батаљон 13. пука „Хајдук Вељко". Овај чин уласка српске војске у Бању Луку представља крај вишевјековне окупације. На зградама у граду су биле окачене српске заставе, а излоге дућана красиле су слике краља Петра Ослободиоца. У част побједе српске војске одржана је служба и у православној

цркви и муслиманској џамији. Незадовољно одуговлачењем владе у Сарајево са проглашењем уједињења, Народно вијеће у Бањој Луци је прогласило 27. новембра директно уједињење са Србијом (Milošević, 2018, pp. 57–65). Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (СХС) проглашена је 1. децембра 1918. године, а овај акт уједињења прокламовао је престолонаследник Александар Карађорђевић у кући Крсмановића на Теразијама у Београду.

Недуго након прводецембарског догађаја, јавиле су се иницијативе, које су потекле од странака у Србији и Босни и Херцеговини, да се уједине све социјалдемократске странке и групације на јужнословенском простору. Конгрес уједињења одржан је у Београду у априлу 1919. године, а присуствовала су 432 делегата. На овом конгресу основана је Социјалистичка радничка партија Југославије (комуниста). Сукоби који су се појавили унутар ове странке пребројени су побједом револуционарне струје на Другом конгресу одржаном у Вуковару у јуну 1920. године. На овом конгресу усвојен је партијски програм и промијењено је име странке у Комунистичка партија Југославије (КПЈ). За предсједнике партијског вијећа изабрани су Павле Павловић и Јаков Ластрић.[1] У Бањој Луци након Вуковарског конгреса КПЈ имала је 630 чланова (Gulić, 2023, p. 107; Hadžibegović et al., 1981, p. 36), у граду у којем је према попису становништва из 1921. године живјело 18 хиљада и један становник (Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921, 1932, p. 130). Бањолучка партијска организација прихватила је у почетку закључке Вуковарског конгреса и појачано радила на организовању радничких маса (Ibrišagić, 1974, p. 111).

Политички живот у граду почео је да се обнавља недуго након проглашења Краљевине СХС. На изборима за Уставотворну скупштину, у Бањој Луци је убједљиву побједу однијела Радикална странка која је у националном смислу била хомогена, окупљајући српски народ (Milošević, 2018, pp. 57–65). КПЈ у Бањој Луци, иако се сусретала са ометањима зборова и провокацијама, успјела је да оствари успјех, јер је Јаков Ластрић као носилац листе изабран за народног посланика (Ibrišagić, 1974, p. 115).

Своју снагу комунисти су показали на изборима за Уставотворну скупштину Краљевине СХС гдје су освојили 12.4% гласова и добили 58 мандата. Због оптужби за антидржавну пропаганду и дјелатност, примјену насилних метода у политичкој борби и др. рад КПЈ био забрањен „Обзнаном“ и „Законом о заштити јавне безбједности и поретка у држави“. Забраном није дошло до потпуног гашења КПЈ, али је њен рад настављен у илегали и у иностранству (Gulić, 2023, pp. 107, 110). Овим актом дошло је до заплијене имовине радничких организација и затварања радничких домова (Hadžibegović et al., 1981, pp. 37).

[1] Налази се на челу Мјесног одбора СРПЈ(К) Бање Луке у току 1919. и 1920. године. Управник среске болесничке благајне, након Обзнане отишао из државе. Јаков Ластрић добио је мандат на изборима за Уставотворну скупштину, а био је један од оснивача Радничког шпортског клуба „Борац“ као и његов почасни члан (Ibrišagić, 1974, стр. 106; Ravlić, 1978, p. 484).

Забрањена КПЈ је настојала да у новим околностима обнови синдикалне организације које би биле под њеним политичким утицајем. Управо на тај начин дошло је до образовања независних синдиката са централом која је добила назив „Међуструковни синдикални одбор Југославије“ (МССОЈ) (Hadžibegović et al., 1981, p. 45).

Образовање независних синдиката имало је свој одјек и у Бањој Луци. Половином 1922. године дошло је до поновног отварања Радничког дома као и враћања заплијењеног инвентара. Дошло је до поновног јачања радничког покрета у Бањој Луци као и до нових штрајкова радника. Веома важну улогу у развоју комунистичке активности и ширењу идеја у граду представљао је долазак професора историје Акифа Шеремета. Професор Шеремет стигао је у Бању Луку 1923. године и одмах по доласку почео је да дјелује на омладину, а многи су га окарактерисали и као „човјека будућности“. Колико је значајна дјелатност Шеремета била говори и то да су неки од његових ђака били Веселин Маслеша, Вељко Ђорђевић, Фадил Маглајлић, Вилко Винтерхалтер, Никица Павлић, Јосип Шоша Мажар, Осман Карабеговић и други који су посредством његовог учења израсли у једне од најоданијих заговорника идеје комунизма и који ће постати окосница партијске активности у наступајућем периоду (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, n.d.; Pisarić, 1981, p. 134). Исто тако многи од њих учествоваће у раду и функционисању Радничког шпортског клуба (РШК) „Борац“.

Као радничком клубу, „Борцу“ је претходио раднички клуб „Врбас“, који је наводно изгубио своје „класно обиљежје“ те се оснивање „Борца“ може повезати и са овим догађајем (Ravlić, 1978, p. 484; Pajić, 1977). Томе у прилог говори и сјећање Жарка Ластрића који наводи да су многи играчи из „Врбаса“ прешли у новоосновани РШК „Борац“ (Vukliš & Todorović Bilić, 2020, pp. 68–69).

На првој конференцији Комунистичке спортске фракције Југославије одржане у фебруару 1925. године, донесена је резолуција у којој је речено да раднички спорт треба да буде оружје пролетаријата што је свакако имало утицај на оснивање РШК „Борац“ (Radmanović, n.d.). Битан утицај на оснивање клуба имала је и Црвена синдикална интернационала. Из Записника 64. сједнице Извршног бироа Црвене синдикалне интернационале одржане 20. новембра 1925. године може се видјети да је предложено оснивање друштава за узајамну помоћ, културно-просвјетних друштава, али и спортских друштава (Arhiv Jugoslavije, 1925). Узме ли се у обзир то што је допис Поглавару градског среза бањолучког стигао управо од Мјесног међуструковног одбора уједињеног радничког синдикалног савеза Југославије у Бањој Луци, и то недуго након ових инструкција, 12. маја 1926. године (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926a), може да се закључи да су бањолучки комунисти вјероватно били упознати са раније наведеним резолуцијама и приједлозима и с тим у вези покренули акцију оснивања спортског клуба.

Како данас, а тако и у то доба пракса је била да се прије званичне главне скупштине одржи и оснивачки скуп. Александар Равлић у својим монографијама и чланцима пише да је оснивачки скуп одржан највјероватније почетком 1926. године (Ravlić, 1978, p. 486), док Лимун Папић и Томо Марић пишу да се тај скуп одржао крајем 1925. године (Marić, 2010, p. 21). Александар Равлић преноси сјећања Миле Стефановића, Божидара Илића, Жарка Врањешевића и Мише Чаврага да је на том првом скупу за предсједника РШК „Борац" изабран Душан Балабан (Ravlić, 1978, pp. 486, 487).[2] За први оснивачки скуп се наводи да је одржан у просторијама Подржунице трговачких помоћника и банкарских службеника у кафани „Путник" која се налазила на почетку некадашње Улице Фра Грге Мартића.[3]

Име „Борац" се први пут у архивској грађи помиње у горепоменутом допису од 12. маја 1926. године. Овај допис је стигао прије препоруке о оснивању културних и спортских друштава са Обласне конференције Уједињеног радничког синдикалног савеза за Босну и Херцеговину одржане 24. маја 1926. године (Ravlić, 1978, pp. 487, 488; Glas slobode, 1926). У ранијој литератури и публицистичким текстовима проблематизовало се питање године званичног оснивања клуба. Односно да ли је клуб званично основан 1925. или 1926. године. Увидом у достављени списак Великом жупану од стране Поглавара градског среза бањолучког 12. јуна 1926. године у којем се налазе регистрована спортска друштва, јасно може да се види да РШК „Борац" у том тренутку не постоји као активан клуб (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926b).

По свему судећи власти су од самог оснивања клуба са посебном пажњом пратиле његов рад. Томе у прилог говори да је допис од 12. маја који је стигао у Градско поглаварство одмах прослијеђен Државној стражи сигурности што није била пракса приликом оснивања нових друштава (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926c). Ово може да наведе на закључак да су власти од самог оснивања клуба са посебном пажњом пратиле његов рад.

Захваљујући сачуваним првим правилима клуба која су одобрена од стране Великог жупана Врбаске области[4] може се видјети да је Прва главна скупштина овог клуба одржана 4. јула 1926. године. Уз овај допис, стигао је попис функционера и оснивачког одбора РШК „Борац". Органе клуба чинили су скупштина, управни и надзорни одбор. Према правилима клуба Управни одбор чинили су предсједник и потпредсједник, два секретара, два благајника четири одборника и три замјеника. За првог предсједника клуба изабран је

[2] Ова сјећања се једино помињу у текстовима Равлића те их није могуће пронаћи у ауторизованом облику, а такође се не налазе у збирци мемоарске грађе Архива Републике Српске. Међутим, у картотеци Архива Републике Српске се наводе као једни од оснивача РШК „Борац".

[3] Данашња Српска улица (2025). Описе ових догађаја проналазимо једино код Александра Равлића, а нема их у ауторизованим сјећањима која се чувају у збирци мемоарске грађе Архива Републике Српске (Ravlić, 1961, p. 11).

[4] Правила су одобрена тек 3. септембра 1926. године (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926d)

Рудолф Хитер, а за потпредсједника Саво Новаковић. Секретари клуба били су Мустафа Софтић и Коста Куковић, благајници Милан Петровић и Душан Балабан. За одборнике именовани су Вјекослав Ротквић, Милош Јовановић, Омер Исовић, Божидар Илић, а замјенике Александер Ковач, Душан Петровић, и Миливој Ковачевић. У Надзорни одбор бирани су Ђока Јовановић као предсједник, за секретара одбора изабран је Драгутин Волак те остали чланови: Бранко Кривокућа, Милан Прица и Јозо Зеба (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926e). Овим правилима одређено је име клуба „Раднички шпортски клуб 'Борац'". У општим одредбама се наводи да је клуб члан Загребачког ногометног подсавеза (ЗНП), а самим тим и Југословенског ногометног савеза (ЈНС), али и Југословенског радничког спортског савеза. На печату клуба стајало је његово име на ћирилици и на латиници „Раднички шпортски клуб „Борац" Бања Лука", а боја клуба била је црвена што је симболизовало раднички покрет (Glas slobode, 1926).

Велики жупан Врбаске области је вратио прва достављена правила поглавару градског среза због непрописно таксиране молбе за одобрење правила (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926f). Правила су коначно прихваћена 3. септембра 1926. године те се овај датум може узети као званични почетак рада РШК „Борац". О прихватању правила новог клуба било је обавијештено и Министарство унутрашњих дјела Краљевине СХС и Одјељење за заштиту државе (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926g).

Јасно је да су у оснивању самог клуба кључну улогу одиграли комунисти, али се исто тако водило рачуна да у листи оснивача не буду имена која би могла привући пажњу власти због повезаности тих лица са комунизмом. Након потврђивања правила клуба, комунисти су се све више укључивали у рад самог клуба (Hadžibegović et al., 1981, pp. 387). Као што је раније наведено први играчи су према сјећању Ластрића раније играли у „Врбасу" док Фахрудин Џин наводи да су редове Борца попунили и играчи Муслиманског шпортског клуба (МШК) „Змај" (Džin, 1981, pp. 161–162).[5] Мустафа Софтић је првим чланаринама отпутовао у Загреб гдје је набавио спортску опрему и црвене дресове. Своје прве просторије „Борац" је имао у гостионици „Триглав" која се налазила уз старо тениско игралиште (Rapić, 1976). РШК „Борац" је средином новембра 1926. године имао 50 регистрованих чланова (Arhiv Republike Srpske Banja Luka, 1926h).

Борац је од самог оснивања био клуб око којег су се окупљали радници предвођени члановима КПЈ, а међу њима су се истицали Јаков Ластрић, Вељко Ђорђевић, Авдо Чарџић, Сафет Филиповић, Нико Јуринчић, браћа Подгорник, Абдуселам Гвожђар, Мустафа Кушмић, Жарко Врањешевић, Мухамед

[5] Муслимански шпортски клуб „Змај" је промијенио свој назив 1928. године у Муслимански спортски клуб „Прогрес" (Jutarnji list, 1928). Играчи који су из „Змаја" прешли у „Борац" били су Хуска Јусуфовић, Идриз Лађаревић, Хамдија Зембо и Смајо Жабо. Прешли су у „Борац" 1928. године (Ravlić, 1961, p. 14).

Казаз и многи други.

Клубови са простора Бање Луке у сезони 1925/1926 такмичили су се у склопу ЗНП, тачније такмичили су се у склопу тадашње VII жупе (Босанска Крајина и Посавина) овог подсавеза. Најуспјешнији клуб из Бање Луке у том тренутку био је Грађански шпортски клуб „Крајишник" који ће овај епитет задржати током читавог постојања Краљевине СХС/Југославије. Поред Крајишника у склопу ЗНП-а од бањолучких клубова до тад такмичили су се Врбас, Балкан, Жељезничар и др. Од наредне сезоне дошло је до промјене система такмичења у „провинцији"[6] ЗНП-а. Цјелокупно такмичење играно је по једноструком куп систему, а клубови се нису дијелили на жупе (Jakovljević, 2018, pp. 163–164).

Након прихватања правила од стране Великог жупана Врбаске области, РШК „Борац" одиграо је, ако не прву, онда једну од својих првих утакмица средином септембра 1926. године против приједорске Славије у Приједору. Наиме, у Службеном гласнику Загребачког ногометног подсавеза објављено да се накнадно одобрава одигравање пријатељске утакмице између ШК „Славије" и РШК „Борца". Поред имена бањолучког клуба у загради је писало „несав."[7] што значи да „Борац" у том тренутку још увијек није био пуноправан члан ЗНП (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1926a; Papić, 2002, p. 33).

Пошто архива РШК „Борац" није сачувана, из Службеног гласника ЗНП може да се види да се „Борац" обраћао надлежном подсавезу већ 25. септембра 1926. године, али текст овог дописа није познат (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1926b). РШК „Борац" је поново слао дописе надлежном подсавезу за пријем и пуноправно чланство 29. децембра 1926. године (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1927a) и 5. и 8. јануара 1927. (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1927b). У Службеном гласнику ЗНП објављено је 12. фебруара да се „Борац" прима у овај савез за привременог члана (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1927c). У истом гласнику објављено је 12. марта 1927. године да је подсавез обавијештен дописом ЈНС-а од 2. марта да су у савез примљени као редовни чланови клубови међу чијим именима је на првом мјесту стајало име РШК „Борац" (Бања Лука) (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1927d). На тај начин, РШК „Борац" је постао члан ЗНП, а самим тим и ЈНС.

Први регистровани фудбалери новооснованог клуба били су: Владо Зељковић, Жарко Врањешевић, Јаков Барух, Велимир Амицић, Јосип Земан, Лудвиг Кирхбаумер, Никола Пуцар, Миле Прица, Миле Пуцар, Руди Томан, Иван Сиглер, Фрањо Лемајић, Вјекослав Ротквић, Лудвик Наврkаљ, Бранко Илић, Младен Стефановић, Миле Стефановић, Божидар Илић, Карло Попић, Никола Бандић са правом наступа од 26. фебруара те Андрија Штефанац,

[6] Шампион „провинције" играо је против првака Загреба за титулу подсавеза.
[7] Несавезан.

Рајко Душанић, Јаков Еберхард, Ивица Бетунац, Душан Пердув, Владимир Трдак, Мишо Чавраг, Миладин Петровић, Карло Вуковић, Данило Амиџић, Миле Билбија и Здравко Јовић са правом наступа од 25. новембра 1927. године (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1927c).

Борац је своју прву утакмицу у оквиру ЗНП-а одиграо у сезони 1927/1928. Прва званична такмичарска утакмица РСК „Борац" била је против МШК „Змаја" 1. априла 1928. године. Иако је борба у овој утакмици била „жилава" како је то пренио Глас слободе,[8] завршена је резултатом 4:0 у корист Борца (Glas slobode, 1928; Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1928a).[9] Борац је ипак у дебитантској сезони заустављен у сљедећој утакмици од градског ривала Крајишника у којој је изгубио резултатом 2:1, јер као што је раније наведено играло се по једноструком куп систему (Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, 1928b).

Маслеша рекао Борац?

Име Веселина Маслеше и његова изјава о оснивању клуба у публицистичким текстовима од Одбрамбено-отаџбинског рата до данас, заузимају централно и незаобилазно мјесто. „Ако се борите, уколико ћете се борити за своја радничка права зашто да вам се клуб не зове - Борац! – предложио је Маслеша" (Neka se zove Borac, 1997). Ове ријечи су забиљежене у „Свијету спорта" 1997. године, а непуних тридесет година касније постале су аксиом. Истинитост ове реченице се подразумијева и постаје полазна тачка за било какву причу о првим данима РШК „Борац". Но, да ли је то тако било?

Божидар Илић, члан првог званичног УО РШК „Борац" присјећао се након више од педесет година оснивања клуба. Он је навео да је оснивачки састанак одржан у једној собици уз кафану „Путник". У разговору са Божидаром Брацом Илићем, Лимун Папић преноси наводне Веселинове ријечи: „И Веселин Маслеша (је) рекао нешто у том смислу да би нам се будући клуб, чије формирање припремамо, требало да зове Борац када се већ – боримо. Зато сам и склон тврдњи да је управо Весо 'кумовао' имену… Добро знам да је један од водећих иницијатора за формирање Борца био Мустафа Софтић. Ако се зна да је, у то вријеме, Софтић био запослен у радњи оца Веселина Маслеше онда нас то може да упути на само један једини могућ закључак: млади револуционар, марксиста, публициста био је, то се са доста сигурности може да тврди, идејни творац РСД[10] 'Борац'" (Рарић, 1976). Ипак, да ли је могуће доносити тако децидне закључке као што је име идејног творца само на основу тога што је Мустафа Софтић радио у радњи његовог оца?

[8] Гласило Социјал-демократске странке Босне и Херцеговине.

[9] Prvenstvena utakmica „Borca" sa „Zmajem" u Banja Luci, *Glas slobode*, broj 14 XVIII. godište, Sarajevo 5. april 1928, 4. *Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza*, godina V broj 14, 7. april 1928.

[10] Тада је постојао Раднички спортски клуб „Борац". Радничко спортско друштво биће основано након Другог свјетског рата.

У истом тексту, Илић наводи и поједина имена оснивача са тог скупа, али из ауторизованих сјећања може се видјети да су неки од њих у „Борац“ ушли поприлично касније као што је Емил Зрелец (Zrelec, 1978). Поставља се и питање зашто ова прича није нашла мјесто у монографији Александра Равлића поводом пола вијека постојања клуба?[11]

Уколико се обрати пажња на све предратне публикације које су се односиле на РШК „Борац“, а посебно на монографије Александра Равлића, примјећује се да наведене реченице не само да нема у тим текстовима, него се ни Веселин Маслеша не спомиње као неко ко је кумовао самом имену. У првој монографији издатој поводом тридесет и пет година постојања Борца, Равлић пише: „Неочекивано, у бучној атмосфери, неко је предложио стидљивим гласом ‘Нека се зове Борац’. То име прихваћено је без много оклијевања.“ (Ravlić, 1961, p. 12)

У другој клупској монографији поводом пола вијека постојања, Равлић набраја имена оснивача клуба међу којима нема имена Веселина Маслеше (Ravlić, 1976, p. 16). Тек у свом раду приказаном у новембру 1976. на научном скупу одржаном у Бањој Луци, Равлић помиње Маслешу, али у контексту да је Маслеша био присутан у тренутку разговора Мустафе Софтића и Божидара Илића када се говорило о оснивању клуба (Ravlić, 1978, p. 487). Ову тврдњу о присутности Маслеше једном разговору, је наводно пренио Божидар Илић, али његовог писаног ауторизованог свједочења нема.

Анализирајући реченицу из прве клупске монографије, може се закључити да Маслеша као једна од најистакнутијих комунистичких личности међу омладином тог доба за Бању Луку, сигурно није говорио на таквим састанцима „стидљивим гласом“ као и то да га нико у маси не препознаје. Узмемо ли у обзир и да је тако нешто изговорено од стране Маслеше, тешко је повјеровати да ниједан свједок тог времена није препознао Маслешу, можда и најпрепознатљивијег међу њима, како изговара те ријечи.

У књизи *Бањалучке приче: свједочења, записи, успомене. књ. 3, „Борац“ и спорт, понос града* наводи се разговор са Секом Маслешом крајем деведесетих година у којем она говори да је њен брат Веселин дао име клубу. Она преноси у том разговору: „Ово може бити 1925. година, Весо је завршио Гимназију и започео студиј. Често је тог љета боравио у радњи нашег оца у Господској улици. Сатима би сједио и причао са Мустафом Софтићем, који је радио код тате. У тим њиховим дугим расправама, родила се идеја да се у граду формира ‘црвени клуб’. Послије је Мустафа Софтић рекао, да је Весо био идејни творац клуба, и да је поручио: ‘Ако желите да се борите, онда нек’ вам се и клуб зове Борац’. Млади и енергични Софтић, брзо је о томе обавијестио своје пријатеље и започео је процес формирања РШК „Борац“. Ту је већ и Културно умјетничко друштво ‘Пелагић’, дођи ће и КАБ, револуционарни

[11] Равлић је само навео да је Мустафа Софтић радио у трговини оца Веселина Маслеше (Ravlić, 1961, p. 16).

рад у грађанској буржујској породици Маслеша…“ (Марић, 2010, p. 21) Ове ријечи Сека Маслеша изговара у својим позним годинама, али је зачуђујуће како се ове реченице не могу пронаћи у њеној изјави када је оставила сјећање на свог брата у Архиву Босанске Крајине за вријеме СФРЈ. Она је у сјећању датом за вријеме СФРЈ навела да је Маслеша учествовао у оснивању шаховског и спортског клуба „Југославија“, а о ФК „Борац“ није рекла ни ријечи (Masleša, n.d.). Поставља се питање како је могуће да у вријеме њене изјаве и када је „Борац“ убједљиво најуспјешнији клуб у граду и регији без конкуренције, Сека не говори о Веселиновом учешћу у оснивању „Борца“ што би свакако била велика част и привилегија, а говори о шаховском и спортском клубу који у том тренутку више не постоји?

Када се говори о првом иницијативном састанку на којем је Маслеша наводно кумовао имену „Борац“ потребно је нагласити још неколико биографских података о Веселину Маслеши. Узмемо ли у обзир да је тај иницијативни скуп одржан како Равлић тврди почетком 1926. године или Папић крајем 1925. године, поставља се питање гдје се Веселин Маслеша налази у том периоду.

Веселин Маслеша је завршио Велику реалну гимназију у Бањој Луци 1925. године. Сека Маслеша се присјећала тог периода и у свом казивању наводи да је Веселин након завршене школе уписао Правни факултет у Загребу (Masleša, n.d.).[12] Након уписа на факултет, увидјевши да студије у Загребу не могу да задовоље његово хтијење за сопственим усавршавањем и бављењем науком, одлази из Загреба и своје студије наставља у Франкфурту (Gajić, 1970, p. 12). Прво из Загреба прелази у Беч гдје је на препоруку Акифа Шеремета и његових пријатеља из Загреба, Маслеша отпутовао даље у Франкфурт гдје се уписао на Факултет економских и друштвених наука (Seferović, 1978, p. 321).[13] У љето 1926. године Маслеша је прекинуо своје студије у Франкфурту и вратио се у Бању Луку (Gajić, 1970, p. 13).

Из свега овог може да се закључи да уколико се састанак одржао у првој половини 1925. године, прича коју је Брацо Илић испричао 50 година касније има шансе да буде истинита. Уколико је иницијативни тј. оснивачки састанак одржан у вријеме како је Равлић писао и касније Папић, Веселин Маслеша се налазио далеко од Бање Луке. Његов повратак везан је за љето 1926. године, а у архивској грађи као што је раније наведено, налази се документ у којем се име „Борац“ спомиње још у мају 1926. године. Према томе, све ово упућује на то да се са сигурношћу не може тврдити за неког да је кумовао имену РШК „Борац“. Не можемо да тврдимо ни ко је све присуствовао том иницијативном састанку. Многи клубови широм Босне и Херцеговине, али и Југославије имали су свог „Борца“, а ко је дао име бањолучком остаће тема за нова истраживања.

[12] Сека Маслеша пише да је Веселин напустио Бању Луку почетком 1925. године.

[13] Ни у једном од радова са овог научног скупа посвећеном Веселину Маслеши у Бањој Луци 1977. године, се не наводи да је он дао име клубу.

Закључак

РШК „Борац“ основан је 1926. године у Бањој Луци. На оснивање клуба веома битан утицај имао је раднички покрет као и КПЈ. Због забране рада, КПЈ је одлучила да преко легалног оснивања спортских друштава може да врши свој утицај. Такав је случај био и са бањолучким „Борцем“, јер су у његовом оснивању учествовали истакнути бањолучки комунисти. Такође, формирање „Борца“ може да се повеже и са закључцима са сједнице Извршног бироа Црвене синдикалне интернационале, јер је допис за оснивање клуба Великом жупану Врбаске области стигао баш од Мјесног међуструковног одбора уједињеног радничког синдикалног савеза Југославије у Бањој Луци. Све то је навело тадашње власти да од самог оснивања прате рад клуба због сумње у његово комунистичко дјеловање. Бањолучки клубови су се у вријеме оснивања „Борца“ такмичили у склопу ЗНП-а, а самим тим и ЈНС-а. Иако је Оснивачка скупштина одржана у јулу, а правила клуба прихваћена у септембру 1926. године, Борац ће постати пуноправан члан ЗНП-а и ЈНС-а у марту наредне године. Данас се усталило мишљење да је Маслеша кумовао имену бањолучког Борца. Ипак, увидом у његове биографске податке, као и вријеме одржавања иницијатиног састанка као и првог помињања имена клуба, може се доћи до закључка да Маслеша у том тренутку није боравио у Бањој Луци.

Литература

Album nogometnih klubova Jugoslavije. (1925). Zagreb–Osijek.

Arhiv Jugoslavije. (1925). Crvena sindikalna internacionala PROFINTERNA (CSI) – Revolucionarni sindikati Jugoslavije 790/6, 1, 86. Beograd, Srbija.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926a). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 005, 46, AJ 23, 9863/1926. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926b). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 005, 46, AJ 23, 24/1. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926c). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 005, 46, AJ 23, 42. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926d). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 1926, 005, 46, AJ 23, 42, 9863. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926e). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 1926, 005, 46, AJ 23, 42, 9863. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926f). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 005, 46, AJ 23, 42, 3374. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926g). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 1926, 005, 46, AJ 23, 42, 9863. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (1926h). Veliki župan Vrbaske oblasti (VŽVO) 005, AJ 33, 7476. Banja Luka.

Arhiv Republike Srpske Banja Luka. (n.d.). Dosije istaknutih ličnosti 0329, Akif Šeremet, 174.

Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921. (1932). Državna štamparija.

Džin, F. (1981). Formirali smo skojevsku grupu. In *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB: Zbornik sjećanja I*. Banja Luka.

Gajić, M. (1970). *Veselin Masleša: Čovjek i pisac*. Sarajevo.

Glas slobode, broj 20. (1926, 24. maj).

Glas slobode, broj 14, (1928, 5. april)

Gulić, M. (2023). *Jugoslovenska država 1918–2006: Od Prvodecembarskog akta do Majskog referenduma*. Beograd.

Hadžibegović, I., Šehić, N., & Vukmanović, M. (1981). *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*. Banjaluka.

Ibrišagić, I. (1974). Pregled razvoja radničkog pokreta u Banjaluci od 1919. do 1929. godine. In *Zbornik krajiških muzeja – Banja Luka, Bihać, Drvar, Jajce i Prijedor (VI)*.

Jakovljević, N. (2018). Fudbalska takmičenja Južnih Slovena 1873–1941. Subotica.

Janković, Lj. (1974). Arhiv Republike Srpske Banja Luka. Zbirka memoarske građe 209, 3–131.

Marić, T. (2010). *Banjalučke priče: Svjedočenja, zapisi, uspomene. Knj. 3, „Borac“ i sport, ponos grada*. Banja Luka.

Masleša, S. (n.d.). Arhiv Republike Srpske Banja Luka, Zbirka memoarske građe 209, 15–89.

Milošević, B. (2018). Banjaluka u borbi za oslobođenje i ujedinjenje: Povodom jednog vijeka od završetka Prvog svjetskog rata. Banja Luka.

Milošević, B. (2024). *Sjećanja braće Milana i Ljubomira Jankovića na staru Banjaluku* (Mešovita građa: Miscellanea, nova serija, knj. XLV). Istorijski institut.

Mudražija, T. (2017). Introductory chapter to the history of football in Bosnia and Herzegovina. *Hum, 12*(17–18), 164–183.

Neka se zove Borac. (1997, 30. januar). *Svijet sporta*. Banja Luka.

Pajić, B. (1977). Arhiv Republike Srpske Banja Luka. Zbirka memoarske građe 209, 7–225.

Papić, L. (1976, 16. jun). 50 godina postojanja Fudbalskog kluba Borac: U otporu rođen. *Glas*. Banja Luka.

Papić, L. (2002). *Sportski klub Krajišnik kojeg više nema*. Banja Luka.

Pisarić, M. (1981). Vaspitač i drug omladine. In *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB: Zbornik sjećanja I*. Banja Luka.

Radmanović, N. (n.d.). Napredna banjalučka društva kao oblik legalnog djelovanja partije u Banjoj Luci i Bosanskoj Krajini između dva rata [manuscript]. Arhiv Republike Srpske Banja Luka.

Ravlić, A. (1961). 1926–1961: *Trideset pet godina Borca*. Banja Luka.

Ravlić, A. (1976). *Pola stoljeća Borca*. Banja Luka.

Ravlić, A. (1978). RŠK Borac – Stalno uporište partije. In Banja Luka u novijoj istoriji (1878–1954): In *Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Banjoj Luci od 18–20. novembra 1976. godine*. Banja Luka.

Seferović, N. (1978). Boravak Veselina Masleše u Frankfurtu na Majni i Parizu. In *Naučni skup o djelu Veselina Masleše (Banja Luka, 20. i 21. aprila 1977), Posebna izdanja knjiga XXXVIII, Odjeljenje društvenih nauka knjiga 7*. Sarajevo.

Službena saopćenja, službeno iz tajništva J. N. S.-a. (1928, 20. rujan). *Jutarnji list*.

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina III, broj 37. (1926a, 18. septembar).

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina III, broj 38. (1926b, 25. septembar).

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina IV, broj 2. (1927a, 8. januar).

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina IV, broj 3. (1927b, 15. januar).

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina IV, broj 7. (1927c, 12. februar).

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina IV, broj 11. (1927d, 12. mart).

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina V, broj 14. (1928a, 7. april).

Službeni glasnik Zagrebačkog nogometnog podsaveza, godina V, broj 17. (1928b, 28. april).

Vukliš, V., & Todorović Bilić, M. (Eds.). (2020). *Banjalučki ilegalac: Sjećanja Žarka Lastrića*. Banja Luka.

Wojtaszyn, D., & Melichárek, M. (Eds.). (2023). *Football in the Balkans I: Internal views, external perceptions*. Oxford.

Zrelec, E. (1978). Arhiv Republike Srpske Banja Luka, Zbirka memoarske građe 209, 10–049.

Borac Banja Luka (Initiative, establishment, name, full membership)

Danilo Zec

Archive of Republic of Srpska, Banja Luka, Bosnia and Hercegovina

This paper discusses the initiative and founding of the Radnički športski klub Borac and the influence of the workers' movement on its establishment. It also examines the "influence" of Veselin Masleša on the club's founding and whether he was the one who gave the club its name. Furthermore, the sports aspect is not neglected, as attention is given to the club's struggle to become a full member of the Yugoslav Football Association, and consequently, of the Zagreb Football Subassociation.

Key words: Borac, Banja Luka, Masleša, football, workers' movement